

Lugupeetud noor kodu-uurija

Nelikümmend aastat tagasi vabastati Eesti NSV, meie koduvabariik, meie kodu. On tore, et õpilaste-kodu-uurijate järjekordne vabariiklik konverents leiab aset otse pealinnal külje all, üheltpoolt uues ja samal ajal ajaloolises Jüri asuvas. Siinses ümbruses ilmneb väikestel kaududel kõik see ajalooliselt ülev ja inimkonna arengule tähtis, mida annab eluajatuva inimese põlvkond põlve kestev visa töö ja võitlus.

Siin lähedal on meie esijad sooranda saanud ja alepõllud rajanud. Siin lähedal on elanud kuulnud mitsurilane Jaan Raeda. Siinsamas asutati meie vabariigi esimene komsomoli- ja noortesovhoos, millele anti meie kunagise komsomolijuhil Arnold Sommerlingi nimi. Siia paistab ära ka pealinn Tallinn, keda toidab seesama Sommerlingi-nimeline sovhoos ja kelle vabastamisele 1944. aasta sügisel kõigepealt elas kaasa sinne põliselanik, sest just siit kaudu liikus Tallinna peale Eesti Laskurkorpuse väesalk polkovnik Vassili Võrgu juhtimisel.

See kõik on ajalugu. Ajalugu, mis seotud meie maa ja rahvaga, meie koduga. Sellepärast on see kõik ka meie kodulugu. Aga oma kodu peab inimene põhjalikult tundma ja sügavalt austama. Sellepärast on tore, et noored uurijad üle terve Eesti NSV ja teistes liiduvabariikides on lülitunud üleliidulisse pioneeride ja koolinoorte ekspeditsiooni «Minu kodumaa NSV Liit» ning tegelevad kodu uurimisega.

Soovin teile kõigile head otsimistööd ja püsivat soovi üha rohkem teada saada. Teadmised on iseenesest alati väärtus. Aga kui teadmised on ühtlasi seotud oma lähedase kodu ja suure kodumaaga, siis nende nimel pingutamine on üllas tegevus, mis teenib suurt patriootilist ja internatsionaalset eesmärki.

KALJU LUTS, haridusministri asetäitja, vabariikliku ekspeditsioonistaabi ülem

Ülevaade Paul Haavaoksa elutööst

Paul Haavaoksa nimi kerkis meie laiemal üldsuse teadvusse 1948. aasta kevadel, kui Juhan Smuul avaldas «Noorte Hääl» poeemi «Leevaku elektrijaama ehitajatest, pealkirjaga «Järvesuu poiste brigaad». Teiste ehitajate hulgas portreteerib luuletaja ka endisest Järvesuu vallast pärit 23-aastast Paul Haavaoksa. Iseloomustades teda tubli töömehena, kirjutab Smuul:

Paul Haavaoks. Tüse. Pikk jalga kuus.

Kui sa kuuled ta tugevaid kuus, vaatad vägevaid õigu — ei kujutle muud kui lagedal kasvavat tamme.

Luuletamist oli Paul Haavaoks alustanud juba varem ja Leevakulgi oli tal kaasas oma «Laulude vihik», mida ta esialgu võõraste pilkude eest varjas. Lõpuks usaldas ta seda siiski näidata Smuulile kui tuntud poeedile. Edasi loeme selle kohta viimase poemist:

● Leevaku ehitajad 25 aastat hiljem: Jaan Sempre, Andres Ojasoo, Feliks Pärtelpoeg ja Leida Mägi.

TÄNA

avatakse Jüri keskkoolis XVI vabariiklik koolinoorte kodu-uurimiskonverents. «Minu kodumaa NSV Liit». Sellel osaleb üle 200 õpilase ja õpetaja Eesti NSV üldhariduskoolidest.

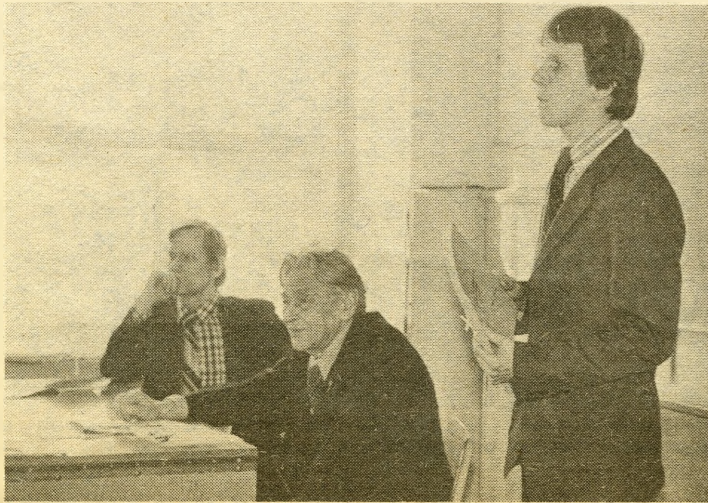
Vabariiklikule konverentsile eelnes pingeline tööperiood: matkadel ja kodu-uurimistööd tehes koguti rohkesti koduloolise väärtusega materjale, milledest vormistati uurimistöid.

Kogutud materjalide laialdaseks tutvustamiseks korraldati kodu-uurimispäevi koolides, linnades, rajoonides, kus õpilased rääkisid oma kodukoha loodusest, aja- ja kultuuriolust, majandusest, oma koolist. Seoses Suures Isamaasõjas saavutatud võidu 40. aastapäevaga aktiveerus kodukohas elavate sõjaveteranide mälestuste jäädvustamine, nimikangelaste elu ja tegevuse uurimine.

Nimetamisväärselt hästi korraldati kohalikud ekspeditsioonirühmused Harju, Haapsalu, Tartu, Rakvere, Võru jt. rajoonides.

Paremik õpilastöödest saadeti vabariikli-

MINU KODUMAA NSV LIIT

● Fotomeenutus XV vabariiklikult koolinoorte kodu-uurimiskonverentsilt «Minu kodumaa NSV Liit», mis toimus läinud aastal Rakvere I keskkoolis. Oma tööd tutvustab Tallina 2. keskkooli õpilane Tõnu Tender. Täna konverentsil esitab ta töö «E. Vilde elu ja loomingu seostest Tallinnaga.»

VABARIIKLIK NOORTE KODU-UURIJATE KONVERENTS

uurija Eda Ojaveer (Värskas keskkooli 10. klassist) koostanud nüüd luuletaja elust ja loomingust esimese pikema ülevaate, kusjuures biograafiliste andmete kogumisel on teda abistanud ka kadunu abi-kaasa Virve Haavaoks. Lähemalt peatub E. Ojaveer P. Haavaoksa luule omapäral. Teatavasti mõõdus suurem osa luuletaja elust tema kodukohas Värskas, kust enamasti pärinevadki ta poeetilised tähelepanekud Peipsi-äärse rahva elust, samuti kajastused sealse maastiku tagasihoidlikust ilust. Tema loomingus domineerivad olustikupildid ja loodusvaatlused, ta autobiograafiliste sugemetega poemid sisaldavad ka sotsiaalseid mõtisklusi.

E. Ojaveerel on õnnestunud oma töös kujukalt esile tõsta poeedi sügavat kiindumust oma kodukohta. Suuresti tõstab töö väärtust P. Haavaoksa kohta avaldatud kirjutiste ning arvustuste bibliograafia. Samas on registreeritud ka teistes keeltes ilmunud Haavaoksa luuletuste tõlkeid. Meie heliloojad on tema tekstidel loonud 45 laulu. Kirjaniku elukäigust annavad teatud läbilõike tööle lisatud 17 heakvaliteedilist fotot a. 1937—1983.

Kokkuvõttes on E. Ojaveere lühikirjeldus tänapäevase koolinoorte kodu-uurijate vabariiklikul ülevaatusel sisult üks kaalukamaid. Kindlasti on sellest eeltööst edaspidi mõningat kasu ka tulevaste P. Haavaoksa eluteed ja loomingut uurivatel kirjandusloolastel.

OSKAR KUNINGAS, Eesti NSV Kirjanike Liidu liige

kule žüriile, mille tööd juhib tuntud ajaloolane ja kodu-uurija Voldemar Miller.

Õpilastööde retsenseerimisele ning nende hindamisele haarati kaasa teadureid, kodu-uurijaid ning teisi spetsialiste. Õpilastöid luges 62 inimest EKP Keskkomitee Partei Ajaloo Instituudist, Keele ja Kirjanduse Instituudist, Majanduse Instituudist, Ajaloo Instituudist, Teatri- ja Muusikamuuseumist, Tallinna Linnamuuseumist jt. asutustest ning organisatsioonidest.

Kaks konverentsipäeva Jüril on tegevus- ja infohõbed: plenaaristungil esitavad ülevaate oma kodukohast Jüri keskkooli õpilased; seitsmes sektsioonis kantakse ette 150 kodu-uurimistööd; õhtul jälgitakse ansambli «Leegajus» esinemist; korraldatakse ekskursioon Jüri ümbruse vaatamisväärsustega tutvumiseks jne.

Konverents Jüris on kokkuvõtete tegemiseks, kuid ühtlasi ka sihtide seadmiseks edaspidiseks.

Toitlusprogramm ja töökasvatus kodu-uurimistöös

«Kodukoha majanduse» sektsioonis tuleb ettekan-
misele üle 20 õpilasuurimuse. Tähelepanuv on Vääna 8-kl. kooli õpilaste kollektiivne töö toitlusprogrammi realiseerimisele kaasaaitamisest. Vaatluse all on kooliaia korraldamine, õpilaste suvine töö Ranna sovhoosis, Vääna osakonnas, elanike isiklik abimajapidamine ning ravi- ja maitsetaimede kogumine. Sotsioloogilistest küsitlustest selgub, et oluline mõju õpilaste töökasvatusele on perekonna abimajapidamisel. Selles osas ületab retsenseendi, majanduskandidaadi Ivar Raigi arvalet töö tavalisi nõudeid ja kannab juba teadusliku uurimistöö tunnusojooni.

Sõjaveterani võitluskogemus Kuusalu keskkooli varasalves

Seoses vabariikliku koolinoorte kodu-uurimiskonverentsiga oli mul võimalus tutvuda mitme konverentsil ettekan-
misele tulevaga Suure Isamaasõja ainelise tööga. Nende hulgas paistis eriti silma Kuusalu keskkooli abiturienti Ulve Rohi mahukas töö «Meenutavad Kuusalu sõjaveteranid».

Kahe viimase kooliaasta jooksul on Ulve Rohi suutnud rajooni sõjakomissariaadist hangitud andmeid kasutades välja selgitada kohalikud Suure Isamaasõja veteranid, neid koolile lähendada ning ligi 20 inimese mälestused kirja panna. Noor kodu-uurija on pöördunud sõjaveteranide poole konkreetsete küsimustega ja pannud nad kõnelema mitte ainult lähikäidud lahinguteest, vaid ka sõjamehe tundeelust. Tänu sellele on kogutud suure kasvatusliku väärtusega materjal. Raamatusse on nüüd rajatud endise Punaarmee Eesti laskurkorpuse koosseisus lahingutee läbi käinud Rudolf Huusmani ja Elmar Kure, endise partisaani Viktor Bloki,

Suurt huvi tunnevad õpilased majandite ajaloo, majandusliku arengu, töö- ja sõprussidemete, samuti tööstusettevõtete probleemide vastu.

Rapla rajooni Valgu 8-kl. kooli õpilaste töös Valgu sovhoosist on oskuslikult ühendatud rajooniajalehes ilmunud materjale, sovhoosi kroonika andmed, majandi tippjuhtide ja spetsialistide mõtteavaldused. Kodila 8-kl. kooli õpilased on koostanud põhjaliku töö sealmail olnud «Põlduri» kolhoosist. Uurimustes peetakse lugu vanemate tööst, meenutatakse kodukoha minevikku, hinnatakse olevikku ja mõtiskletakse tulevikust.

Õpilased huvituvad kauaaegsete kolhoosiesimeeste mälestustest. Neis on kirja pandud vanaisade ja vanavanaisade meenutusi.

Töodes on hinnatav kooli ja majandite mitmepalgeline koostöö, mis on aluseks õpilaste töökasvatuse süvendamisele, looduskasvatusele, nende isiksuse ja

töekspidamise kujunemisele.

Jälgides aasta-aastalt õpilaste kodu-uurimistöid, ilmneb, et paljud jätkavad alustatud probleemide edasiarendamist. Eeskujuna näitab sageli ka nooremate õdede-vendade uurimishuvi. Käesolevale vabariiklikule konverentsile pääsesid Tartu rajooni Rahinge 8-kl. kooli õpilaste õdede Kai ja Anu Pariku tööd.

Märgatav on majandite juhtide ja spetsialistide usalduslik suhtumine õpilaste kodu-uurimise püüdlustesse.

ALFRED KASEPALU, TA Kodu-uurimise Komisjoni liige, majanduskandidaat

Ulve Rohi kogutud sõjameeste meenutustes on aga ka sellist, mis pakub huvi ajalooteadlastele, saab neid aidata mõnegi senini vaieldavaks jäänud küsimuse selgitamisel. Näiteks need, kes huvituvad Tehumardi lahingust, peaksid tingimata tutvuma ka Evald Tamme ja Ivan Keskküla mälestustega.

Ulvi Rohi töö on ere tõend tihedast kontaktist, mis Kuusalus kohalikel Suure Isamaasõja veteranidel on kujunenud sealse kooliga. Kahtlemata on selle süvendamisele kaasa aidanud õpetajaskond, eriti Kuusalu keskkooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja Menda Kirsman, kes oli ka Ulve Rohi töö juhendaja.

ILMAR PAUL, erupolkovnik

● Veteranid Kuusalu keskkoolis. Vasakult esireas Oskar Muru, Karl Merila, Arnold Tartu, Elmar Näär, Aleksander Kalilas, Mitrofan Mirošnikov ja Lembit Kivimäe abikaasaga.